



Sygn. akt II CSKP 724/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

SSN Jacek Widło

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Polskiego Komitetu Normalizacyjnego
przeciwko P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P.
z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanej I. W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 marca 2023 r.
w Izbie Cywilnej w Warszawie,
skargi kasacyjnej interwenienta ubocznego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z 11 grudnia 2019 r., I ACa 97/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z 9 października 2018 r. zasądził od
pозwanego P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz Skarbu

Państwa – Polskiego Komitetu Normalizacyjnego 712,60 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 20 lipca 2016 r. do dnia zapłaty i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Po rozpoznaniu apelacji wniesionych przez powoda i I. W. – interwenienta ubocznego po stronie pozwanej, Sąd Apelacyjny w Poznaniu wyrokiem z 11 grudnia 2019 r. zmienił zaskarżony wyrok i zasądził od pozwanego na rzecz powoda 124 844,78 zł z odsetkami oraz orzekł o kosztach procesu.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, że jedynym udziałowcem H. 1 spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. był H. spółka akcyjna w P., w której 100% udziałów posiadał Skarb Państwa.

- I. W. była prezesem zarządu H. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.. Spółka ta na podstawie porozumienia z 29 lipca 2003 r., na własny koszt, prowadziła należący do pozwanego Punkt Informacji Normalizacyjnej (dalej: „PIN”). Zobowiązała się również m.in. do prowadzenia kompletnego zbioru Polskich Norm (dalej: „PN”), jego aktualizacji i uzupełniania na bieżąco, udostępniania zainteresowanym podmiotom PN i innych produktów normalizacyjnych na miejscu w czytelní, sprzedaży PN i innych krajowych produktów normalizacyjnych na zasadach określonych w ogólnych warunkach sprzedaży. Porozumienie nakładało na powoda obowiązek bezpłatnego przekazywania PIN na bieżąco jednego egzemplarza PN i innych krajowych dokumentów normalizacyjnych. Poprzednik prawny pozwanej spółki sprzedawał PN i zmiany do nich w postaci papierowej, z uwzględnieniem zasad polityki cenowej i upustowej Polskiego Komitetu Normalizacyjnego (dalej: „PKN”). Na podstawie zamówień klientów i własnego rozpoznania ich potrzeb miał sporządzać zamówienia zbiorcze na PN, realizowane przez PKN w terminach nie dłuższych niż 10 dni roboczych. Rozliczenie sprzedaży odbywało się na podstawie wystawionej faktury VAT. W przypadku PN dostarczonych „na skład” do sprzedaży

odręcznej rozliczenie było raz w miesiącu, w oparciu o przygotowany wykaz sprzedaży z poprzedniego miesiąca.

Sąd Apelacyjny ustalił również, że zawierając porozumienie w 2003 r. powód udzielił spółce H. 1 licencji na sprzedaż i udostępnianie PN w zakresie wydawania i rozpowszechniania PN. Licencjobiorca oferował do sprzedaży wyłącznie papierową wersję PN wraz z hologramem. Prowadząc PIN odsprzedawał egzemplarze PN kupione od powoda, których nigdy nie zwielokrotniał.

Pismem z 8 lipca 2009 r. powód wypowiedział porozumienie na prowadzenie PIN ze skutkiem na 31 grudnia 2009 r. i zwrócił się o rozliczenie dotychczasowej działalności. Rozmowy prowadzone przez I. W. – prezesa poprzednika prawnego pozwanej spółki co do możliwości dalszego prowadzenia PIN nie odniosły skutku. W piśmie z 2 marca 2010 r. powód zwrócił się o zwrot niesprzedanych egzemplarzy PN, a nierozliczone pozycje została potraktowane jako sprzedane.

Spółka H. 1 stale uczestniczyła w pracach normalizacyjnych, w ramach działającego przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym komitetu technicznego. Po 1 stycznia 2010 r. poprzednik prawny pozwanej nadal kupował od powoda egzemplarze PN i prowadził jednostkową ich sprzedaż podmiotom trzecim. Składane przez nie zamówienia realizował bezpośrednio u powoda lub w PIN w W., K. i Ł..

Sąd Apelacyjny przyjął, że sprzedane egzemplarze PN mogły być użytkowane tylko w zakresie objętym licencją udzieloną nabywcy wraz z przekazanym egzemplarzem i niedopuszczalne było inne wykorzystanie sprzedanych egzemplarzy PN, w szczególności przez ich dalsze udostępnianie, odsprzedaż, wynajem, dzierżawę lub bezpłatną dystrybucję osobom trzecim. W okresie od 10 lutego 2010 r. do 5 kwietnia 2012 r. poprzednik prawny pozwanej sprzedał trzem podmiotom 558 egzemplarzy PN, uprzednio kupionych u powoda za 52 056,62 zł. Z ich sprzedaży uzyskał korzyść w postaci marży w wysokości 3 141,65 zł, w tym 712,60 zł za sprzedaż egzemplarzy PN spółce P. sp.j. Kupując egzemplarze PN od powoda płacił cenę zgodną z obowiązującym cennikiem.

Pismem z 14 sierpnia 2013 r. PKN wezwał I.W. do zaprzestania udostępniania PN innym podmiotom w celach handlowych. Po otrzymaniu tego

pisma poprzednik prawny pozwanej zaprzestał udostępniania PN innym podmiotom gospodarczym.

W dniu 14 listopada 2014 r. P. S. sp.j. w L. nabyła 100% udziałów w spółce H., która zmieniała firmę na Centrum [...] P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. W 2016 r. doszło do połączenia spółek przez przeniesienie całego majątku P. S. sp.j. na P. spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w P..

Sąd Apelacyjny ustalił również, że wyrokiem z 3 listopada 2015 r. Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu warunkowo umorzył postępowanie karne wobec I. W. na podstawie art. 66 § 1 i 2 i art. 67 § 7 k.k. uznając, że oskarżona dopuściła się popełnienia zarzucanych czynów, tj.: w okresie od 10 lutego 2010 r. do 5 kwietnia 2012 r. pełniąc funkcję Prezesa Zarządu H. , działając w celu osiągnięcia korzyści majątkowej dokonała bez uprawnienia rozpowszechnienia Polskich Norm, które korzystają z ochrony jak utwory literackie i co do których autorskie prawa majątkowe przysługują Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu, w ten sposób, że zbyła na rzecz: P. sp.j. 109 PN, P.2 S.A. 89 PN i P.3 S.A, co najmniej 360 PN, tj. o czyn z art. 116 ust. 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: „u.p.a.p.p.”). Apelacja oskarżonej nie odniosła skutku i wyrok ten został utrzymany w mocy.

Sąd Apelacyjny podzielił ocenę prawną dokonaną przez Sąd pierwszej instancji przyjmując, że po wypowiedzeniu porozumienia o utworzeniu PIN – uprawnającego pozwanego również do dystrybucji egzemplarzy PN – sprzedaż egzemplarzy PN naruszała autorskie prawa majątkowe powoda. Sąd ten wskazał, że jeżeli w umowie nie określono sposobu korzystania z utworu, to powinno ono być zgodne z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami (art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p.). Powód jest wyłącznie uprawniony do rozpowszechniania PN i innych dokumentów normalizacyjnych (art. 11 pkt 2 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji, dalej: „u.n.”). Wypowiedzenie porozumienia z 2003 r. skutkowało tym, że egzemplarze PN kupione przez poprzednika prawnego pozwanej, mogły być wykorzystywane w zakresie udzielonej licencji, wyłączającej ich dalszą sprzedaż.

Sąd ten wskazał też, że poprzednika prawnego pozwanej nie usprawiedliwia również odwołanie się do zasady wyczerpania praw autorskich przez wprowadzenie do obrotu egzemplarzy PN. Podejmowane działania nie mieściły się w pojęciu dalszej odsprzedaży egzemplarza utworu (art. 51 ust. 3 u.p.a.p.p.) i bezprzedmiotowe byłoby w takim wypadku zawieranie porozumienia na dystrybucję PN. Po jego wypowiedzeniu, poprzednik prawny pozwanej nie podejmowałby również żadnych działań w celu przedłużenia umowy na prowadzenie PIN i sprzedaż PN. Sprzedaż egzemplarzy PN po wypowiedzeniu porozumienia skutkowałą naruszeniem autorskich praw majątkowych powoda i uzasadnia żądanie zapłaty odszkodowania na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p.

Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądów Sądu pierwszej instancji, że powód nie doznał uszczerbku majątkowego w związku z naruszeniem autorskich praw majątkowych, skoro uzyskał należne wynagrodzenia za sprzedane egzemplarze PN od poprzednika prawnego pozwanej, zamiast od nabywcy końcowego. Wskazał, że naprawienie szkody przez zapłatę sumy pieniężnej odpowiadającej dwukrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu (art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p.), pełni funkcję kompensacyjną, ale także penalną i prewencyjną. Uprawniony do jego dochodzenia nie musi wykazywać wysokości szkody, a suma opłat licencyjnych wyznacza minimalną wartość odszkodowania. Przedstawione przez powoda dokumenty potwierdzały wysokość żądanej pozwem kwoty.

Sąd drugiej instancji przyjął, że nie jest nadużyciem prawa (art. 5 k.c.) dochodzenie odszkodowania od następcy prawnego podmiotu, który naruszył autorskie prawa majątkowe powoda. Skarb Państwa miał jedynie udziały w spółce, która sprzedawała PN bez jego zgody.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniosła interwenientka uboczna, zaskarżając wyrok w całości. Zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego:

1. art. 51 ust. 3 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 6 u.p.a.p.p. w zw. z art. 5 ust. 5 u.n. przez ich błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że prawo nabywcy egzemplarza utworu wprowadzonego uprzednio do obrotu przez uprawnionego lub za jego zgodą do decydowania o dalszym obrocie takim egzemplarzem jest uzależnione od treści umowy licencyjnej zawartej przez nabywcę z uprawnionym;
2. art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p. w zw. z art. 5 ust. 5 u.n. przez niewłaściwe zastosowanie wskutek błędnego uznania, że treść umowy licencyjnej, ma wpływ na możliwość zastosowania zasady wyczerpania prawa do zezwalania na dalszy obrót konkretnymi egzemplarzami PN wprowadzonymi do obrotu przez powoda, jako uprawnionego, w drodze ich sprzedaży;
3. art. 11 pkt 2 u.n. przez błędną wykładnię, że wyłącznie PKN może rozpowszechniać PN, w szczególności w zakresie, w jakim sprzeciwia się to prawu do dalszego obrotu egzemplarzami PN wprowadzonymi uprzednio do obrotu przez PKN lub za jego zgodą;
4. art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegającą na uznaniu, że dopuszczalne jest zasądzenie na rzecz uprawnionego tytułem naprawienia szkody wyrządzonej mu na skutek naruszenia majątkowych praw autorskich sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności stosownego wynagrodzenia.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu i oddalenie powództwa w całości. Ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, względnie o jej oddalenie oraz zasądzenie od skarżącej na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 5 ust. 5 u.n. normy korzystają z ochrony jak utwory literackie, a autorskie prawa majątkowe do nich przysługują krajowej jednostce

normalizacyjnej – Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu (art. 9 ust. 1 u.n.). Do jego zadań należy m.in. organizowanie i nadzorowanie działań związanych z opracowaniem i rozpowszechnianiem PN (art. 11 pkt 2 u.n.).

Przyjęty przez ustawodawcę sposób redakcji odesłania w art. 5 ust. 5 u.n. do ochrony norm tak jak utworów literackich oznacza, że właściwe dla tej formy twórczości przepisy u.p.a.p.p. mają bezpośrednie zastosowanie. Uzasadnia to sposób odesłania do korzystania z takiej formy ochrony – na tych samych zasadach co utwory literackie – jak i brak odrębnych uregulowań w tym zakresie w ustawie o normalizacji. Co więcej w przypadku jedynie odpowiedniego stosowania określonych przepisów, ustawodawca z reguły używa zwrotu „odpowiednio”. Podobne zasady odesłania do stosowania przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, są przewidziane w jej rozdziale siódmym. Zgodnie z art. 74 u.p.a.p.p. programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie, z tym jednak zastrzeżeniem, że przepisy szczególne dotyczące programów komputerowych mogą stanowić inaczej. W takim wypadku nie budzi wątpliwości w literaturze, że program komputerowy, jeżeli spełnia cechy utworu (art. 1 u.p.a.p.p.), korzysta z ochrony na tych samych zasadach co utwory literackie, z uwzględnieniem uregulowań szczególnych.

Zwrócić uwagę należy, że PN, jako reguły o charakterze technicznym przeznaczone do powszechnego i dobrowolnego stosowania, opracowywane są i przyjmowane w jednolitym, określonym w ustawie trybie. Wiąże się to z trudnościami zakwalifikowania ich jako utworu (art. 1 u.p.a.p.p.). Stwierdzenie ich urzędowego charakteru wyłączyłoby je spod ochrony prawnoautorskiej (art. 4 u.p.a.p.p.). Przyjęta w ustawie o normalizacji formuła zrównania poziomu ochrony z utworami literackimi (art. 5 ust. 5 u.n.) nie przyznaje normom żadnego szczególnego statusu, jak też nie ustanawia na ich korzyść żadnego domniemania zdolności ochronnej, odsyłając jedynie do ogólnych zasad prawa autorskiego, które to przepisy mają bezpośrednie zastosowanie. Zrównanie poziomu ochrony norm jak utworów literackich umożliwia też czerpanie korzyści PKN z ich udostępniania oraz kontroli dystrybucji (rozpowszechniania) z uwzględnieniem odpowiednich regulacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

W prawie autorskim utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie (art. 6 ust. 1 pkt 3 u.p.a.p.p.). Jedną z form rozpowszechniania utworu jest wprowadzenie do obrotu, które zdefiniowane jest jako publiczne udostępnienie oryginału albo egzemplarzy drogą przeniesienia ich własności dokonanego przez uprawnionego lub za jego zgodą (art. 6 ust. 1 pkt 6 u.p.a.p.p.). Pojęcie rozpowszechniania oznacza zatem zakomunikowanie utworu odbiorcom za zgodą uprawnionego podmiotu w dowolny sposób, w tym też przez wprowadzenie jego egzemplarzy do obrotu. Rozpowszechnianie utworu jako warunek zastosowania wielu instytucji prawa autorskiego, obejmuje więc wszelkie formy jego komunikowania odbiorcom.

Wprowadzenie utworu do obrotu ma zatem węższy zakres niż rozpowszechnianie utworu za zgodą uprawnionego, albo przez upoważnione przez niego osoby. W stosunku do PN organizowanie i nadzorowanie działań związanych z ich rozpowszechnianiem przysługuje z mocy ustawy PKN (art. 11 ust. 2 u.n.). Regulacja ta stanowi *lex specialis* względem przepisów prawa autorskiego i jako przepis szczególny nie może być interpretowana rozszerzająco. Przyznanie krajowej jednostce normalizacyjnej prawa do czerpania korzyści z majątkowych praw autorskich wynikających z rozpowszechnianych publikowanych norm nie oznacza wyłączenie działania innych instytucji prawa autorskiego, w tym tzw. wyczerpania praw majątkowych w zakresie obrotu egzemplarzami utworu (art. 51 ust. 3 u.p.a.p.p.).

Wprowadzenie przez uprawniony podmiot utworu do obrotu, przez przeniesienie własności jego egzemplarzy, umożliwia wtórny obrót egzemplarzami utworów, np. przez ich dalszą odsprzedaż. Nabywca egzemplarza może bez przeszkód, ze strony podmiotu praw autorskich, przenieść prawo jego własności na kolejnego nabywcę. Dotyczy to zarówno przedsiębiorców – nabywców egzemplarzy – jak i osób nieprowadzących działalności gospodarczej. Nabywca prawa własności do nośnika materialnego (rzeczy) danego dobra niematerialnego staje się jego właścicielem (art. 140 k.c.), natomiast uprawnionemu z tytułu autorskich praw majątkowych nadal przysługują, zdefiniowane w art. 17 pr. aut., wyłączne prawa autorskie do tego utworu. Nabywca własności egzemplarza utworu zainteresowany

ich zbyciem nie musi za każdym razem uzyskiwać zgody autorsko uprawnionego na jego odsprzedaż, darowiznę, zamianę. W przeciwnym wypadku, taka sprzedaż bez tej zgody, byłaby równoznaczna z naruszeniem autorskich praw wyłącznych, co czyniłoby prawo własności nabywcy w dużym stopniu iluzoryczne. Rozstrzygnięcie tego problemu realizuje właśnie prawo wyczerpania, jako instrument rozstrzygania kolizji prawa autorskiego do utworu uzewnętrznionego w jego nośniku materialnym i prawa własności do danego egzemplarza jako rzeczy. Po wprowadzeniu do obrotu egzemplarza utworu przez sprzedaż przez uprawnionego lub za jego zgodą, nie może on już sprzeciwić się dalszej dystrybucji. Ochrona prawnoautorska nie dopuszcza również możliwości umownego wyłączenia, czy ograniczenia skutku wyczerpania prawa do decydowania o dalszym obrocie egzemplarzem utworu.

Korzystanie przez PN z ochrony jak utwory literackie (art. 5 ust. 5 u.n.) oznacza, że zastosowanie znajdują przepisy prawa autorskiego, w tym również instytucja wyczerpania praw autorskich do zezwolenia na dalszy obrót egzemplarzami utworu, wprowadzonego do obrotu na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego (art. 51 ust. 3 u.p.a.p.p.). Urata przez powoda uprawnienia do zezwalania na dalszy obrót egzemplarzem norm po ich pierwszej sprzedaży poprzednikowi prawnemu pozwanej powoduje, że poza kontrolą tego podmiotu jest dalsza dystrybucja sprzedanych egzemplarzy zarówno w drodze odpłatnego, jak i nieodpłatnego przenoszenia ich własności.

Sąd drugiej instancji odwołując się do interpretacji przez skarżącą przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, regulujących instytucję wyczerpania prawa w związku z postanowieniami porozumienia na prowadzenie PIN i zajmowanie się dystrybucją PN, nie przedstawił motywów takiego stanowiska. Ograniczył się jedynie do stwierdzenia, że dystrybucja PN po ustaniu porozumienia narusza majątkowe prawa autorskie powoda, nie mieści się w granicach instytucji wyczerpania prawa, gdyż w przeciwnym razie, strony nie zawierałyby porozumienia, a po jego wygaśnięciu poprzednik prawny pozwanej nie podejmowałby żadnych działań w celu przedłużenia umowy na prowadzenie PIN.

Uszło jednak uwadze Sądu drugiej instancji, że art. 11 pkt 2 u.n. przyznający autorskie prawa majątkowe krajowej jednostce normalizacyjnej – Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu oraz w tym w zakresie prawo do rozpowszechniania norm, jako *lex specialis*, nie wkracza w zakres normowania instytucji wyczerpania autorskich praw majątkowych co do dalszego obrotu egzemplarzami norm nabytych od powoda lub podmiotu przez niego uprawnionego. Przepis ten nie wyłącza ani nie ogranicza zasady wyczerpania prawa do zezwolenia na dalszy obrót egzemplarzami PN, w stosunku do których doszło do wyczerpania autorskich praw majątkowych podmiotu uprawnionego w zakresie dalszego ich obrotu.

Z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 3 k.p.c.) stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że po 31 grudnia 2009 r. spółka H. egzemplarze PN, które odsprzedawała na rzecz podmiotów trzecich, kupowała bądź bezpośrednio u powoda, bądź w PIN w Warszawie, Katowicach lub Łodzi – zatem od podmiotów uprawnionych (art. 11 pkt 2 u.n.). Stosując do PN zasady ochrony takie jak do utworów literackich, należy uwzględnić, że wprowadzenie poszczególnych egzemplarzy norm do obrotu przez podmiot uprawniony jest jedną z form eksploatacji (art. 50 pkt 2 u.p.a.p.p.), zaś wtórny obrót takimi egzemplarzami nie podlega wyłączności prawnoautorskiej (art. 51 ust. 3 u.p.a.p.p.). Opisany wyżej sposób nabycia egzemplarzy PN przez poprzednika prawnego pozwanej uzasadnia wniosek, że na skutek sprzedaży przez powoda egzemplarzy PN doszło do wyczerpania prawa materialnego do nośnika, na którym je utrwalono.

Zasadne są więc zarzuty skargi kasacyjnej naruszenia art. 51 ust. 3 w zw. z art. 6 ust. 1 u.p.a.p.p. w zw. z art. 5 ust. 5 oraz art. 11 pkt 2 u.n., skoro Sądy *meriti* błędnie uznały, że prawo PKN do rozpowszechniania norm, jako autorskie prawo majątkowe, przysługuje krajowej jednostce normalizacyjnej w zakresie wyłączającym prawo do dalszego obrotu egzemplarzami norm, wprowadzonymi uprzednio do obrotu przez PKN lub za jego zgodą oraz w konsekwencji, że prawo nabywcy egzemplarza norm jest ograniczone i nie uprawnia do dalszej odsprzedaży legalnie nabytych egzemplarzy.

Sąd drugiej instancji również nie uwzględnił, że realizacja warunków wyczerpania prawa do wprowadzenia do obrotu egzemplarza utworu powoduje *ex lege* i skuteczne *erga omnes* wygaśnięcie tego uprawnienia w odniesieniu do konkretnego egzemplarza utworu. Oznacza to, że takiego skutku nie można skutecznie wyłączyć w umowie sprzedaży z nabywcą egzemplarza. W literaturze prezentowany jest również pogląd, że ewentualne ograniczenia dystrybucyjne, o ile zostały zamieszczone w umowie sprzedaży, mogą mieć znaczenie wyłącznie między stronami umowy sprzedaży. Zbywca może wobec nabywcy egzemplarzy dochodzić ewentualnych roszczeń z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy (art. 471 i nast. k.c.). W takim wypadku nie dochodzi jednak do naruszenia autorskich praw majątkowych uprawnionego i nie mają zastosowania przepisy o ochronie autorskich praw majątkowych (art. 79 ust. 1 u.p.a.p.p.).

Wskazując natomiast art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p. jako podstawę rozstrzygnięcia, Sąd drugiej instancji bardzo ogólnie przedstawił motywy swojego stanowiska, łącząc bezprawność zachowania poprzednika prawnego pozwanej wyłącznie z rozwiązaniem porozumienia stron z 2003 r. w przedmiocie prowadzenia PIN i dystrybucji PN. Zwrócić uwagę należy, że przepis ten zawiera regułę interpretacyjną umów prawa autorskiego – klauzulę generalną, zastępującą dyspozycję stron umowy i zezwalającą na odtworzenie zakresu uprawnień korzystającego z utworu (zob. wyrok SN z 6 grudnia 2013 r., I CSK 109/13), zwłaszcza w sferze ochrony praw osobistych twórcy (art. 16 u.p.a.p.p.). Przy ustalaniu sposobu korzystania z utworu zgodnie z art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p. w pierwszej kolejności należy wziąć pod uwagę charakter i przeznaczenie utworu oraz przyjęte zwyczaje. Nie można też pominąć ogólnych reguł wykładni oświadczeń woli stron (art. 65 k.c.).

Stanowisko Sądu Apelacyjnego nie zawiera natomiast wyjaśnienia, dlaczego wypowiedzenie porozumienia – poza jego oczywistym skutkiem w postaci ustania związania stron jego postanowieniami – wyklucza dalszą sprzedaż egzemplarzy PN, które zostały kupione od podmiotu uprawnionego do ich rozpowszechniania oraz które zasady interpretacji licencji udzielanej nabywcy PN, wymienione w art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p., zadecydowały o takim ograniczonym korzystaniu z legalnie nabytych egzemplarzy norm. Taka konstrukcja uzasadnienia Sądu

drugiej instancji utrudnia kontrolę kasacyjną rozstrzygnięcia oraz uniemożliwia odparcie zarzutu naruszenia art. 49 ust. 1 u.p.a.p.p.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że brak niezbędnych ustaleń uzasadnia zarzut naruszenia prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie, ponieważ nie pozwala na dokonanie przez Sąd Najwyższy jednoznacznej oceny zasadności lub niezasadności sformułowanych w skardze kasacyjnej zarzutów materialnoprawnych (zob. wyroki SN: z 18 stycznia 2012 r., II PK 117/11; z 7 sierpnia 1997 r., I CKN 261/97; z 26 czerwca 2001 r., III CKN 400/00; z 9 maja 2008 r. II PK 316/07, OSNP 2009, nr 19-20, poz. 250). Ocena prawidłowości wykładni i zastosowania, wskazanego w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej, przepisu prawa materialnego jest możliwa tylko w sytuacji, gdy pozwalają na nią ustalenia faktyczne sądu drugiej instancji, stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku (zob. wyrok SN z 11 marca 2003 roku, V CKN 1825/00).

Sądy *meriti* przyjęły, że po rozwiązaniu porozumienia w 2009 r., uprawniającego do prowadzenia PIN i dystrybucji norm, kupione przez poprzednika prawnego pozwanej egzemplarze norm mogły być użytkowane tylko w zakresie objętym licencją przekazaną wraz z zakupionym produktem, a wszelkie inne ich wykorzystanie, zwłaszcza w celach handlowych było niedozwolone, w szczególności w zakresie jakiegokolwiek udostępniania, odsprzedaży, wynajmu, dzierżawy lub bezpłatnej dystrybucji osobom trzecim. Do takich wniosków Sądy *meriti* doszły wyłącznie na podstawie treści pisma Prezesa PKN z 14 sierpnia 2013 r. (k. 123-124). Z dokonanych ustaleń faktycznych nie wynika natomiast jaka była treść ewentualnej licencji przekazanej wraz z kupionymi egzemplarzami norm. W szczególności Sądy *meriti* nie poddały ocenie egzemplarzy norm sprzedawanych przez poprzednika prawnego pozwanej oraz przekazanej wraz nimi licencji na ich wykorzystanie (brak w aktach sprawy).

W tym kontekście istotne są również postanowienia porozumienia z 2003 r., uprawniające poprzednika prawnego pozwanej do rozpowszechniania (dystrybucji) norm. Upoważnienie do ich dystrybucji pochodziło od powoda jako bezspornie podmiotu uprawnionego, któremu przysługują autorskie prawa majątkowe do norm,

w tym prawo do ich rozpowszechniania (art. 5 ust. 5 u.n.). Porozumienie z 2003 r. uprawniało prowadzącego PIN m.in. również do dystrybucji egzemplarzy PN – zamówionych egzemplarzy norm na „skład” i rozliczanych raz w miesiącu po dostarczeniu przez prowadzącego PIN wykazu sprzedaży z poprzedniego miesiąca. W takim wypadku, wprowadzenie egzemplarzy PN do obrotu, przez ich sprzedaż za pośrednictwem PIN, odbywało się na podstawie upoważnienia do rozpowszechniania, udzielonego przez podmiot uprawniony.

Przyjmuje się, że z uwagi na warunek przeniesienia własności egzemplarza utworu, wyczerpanie prawa nie występuje w odniesieniu do egzemplarzy przekazanych przez uprawnionego dystrybutorowi na podstawie umowy sprzedaży komisowej lub podobnej (por. art. 765 k.c.). W ramach tak ukształtowanego stosunku prawnego dystrybutor prowadzi w imieniu własnym sprzedaż egzemplarzy utworu zwielokrotnionych i przekazanych mu przez uprawnionego i rozlicza się z uprawnionym według liczby sprzedanych kopii. Ponieważ w momencie przekazania egzemplarzy dystrybutorowi dochodzi jedynie do przeniesienia posiadania, wprowadzanie egzemplarza do obrotu, a wraz z nim wyczerpanie prawa następuje dopiero z chwilą spełnienia przez dystrybutora świadczenia z umowy, czyli z chwilą sprzedaży egzemplarza osobie trzeciej.

Uszło uwadze Sądu drugiej instancji, że postanowienia porozumienia z 2003 r. obejmowały szerszy wachlarz uprawnień poprzednika prawnego pozwanej, obejmujący również wprowadzanie po raz pierwszy egzemplarzy norm do obrotu. Rozwiązanie porozumienia wykluczało więc w sposób oczywisty wyłącznie prawo do sprzedaży egzemplarzy norm, które wcześniej nie zostały wprowadzone do obrotu przez powoda lub podmiot przez niego upoważniony.

Uwzględniając powyższe, Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił różnicy dalszej odsprzedaży egzemplarzy norm od ich dystrybucji oraz z jakiego powodu poprzednik prawny pozwanej miał uzyskiwać dodatkowe zezwolenie na sprzedaż podmiotowi trzeciemu egzemplarzy (papierowych) norm, kupionych od powoda. Należy ponadto zgodzić się, że zakres wykorzystania PN może określać treść licencji przekazanej wraz z zakupionym produktem. Warunkiem jest jednoznaczne ustalenie jej treści. Zwrócić uwagę należy, że dalsza sprzedaż przez poprzednika

prawnego pozwanej egzemplarzy norm nie odbywała się w oparciu o licencję, jak i nie była też formą realizacji majątkowych praw autorskich nabytych egzemplarzy norm.

Z kolei istota zarzutu naruszenia art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. sprowadzała się do ustalenia: wysokości odszkodowania w przypadku naruszenia autorskich praw majątkowych, w sytuacji, gdy ewentualny naruszyiciel zapłacił uprawnionemu pełną cenę sprzedaży; dopuszczalności określenia w takim wypadku stosownego wynagrodzenia oraz jego wysokości pomimo przyjęcia, że naruszenie autorskich praw majątkowych miało polegać na odsprzedaży egzemplarzy PN nabytych uprzednio od powoda, jako podmiotu uprawnionego do ich rozpowszechniania.

Przyjmuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że przez „stosowne wynagrodzenie” w rozumieniu art. 79 ust. 1 pkt 3 u.p.a.p.p. należy rozumieć takie wynagrodzenie, jakie otrzymałby podmiot prawa autorskiego, gdyby zawarto z nim umowę o korzystanie z utworu w zakresie dokonanego naruszenia (zob. wyrok z 18 stycznia 2018 r., V CSK 617/15, i powołane tam orzecznictwo). Jednak przed ustaleniem, czy doszło do naruszenia autorskich praw majątkowych powoda ocena zarzutu naruszenia art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b u.p.a.p.p. jest przedwczesna.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.).

[as]

[SOP]